

Parafysikens sällsamheter.

Av

Rolf Lagerborg.

Veckan till den 1 oktober 1927 samlades i Sorbonne en kongress för »Psyisk forskning», den tredje i ordningen sedan 1921. Den avsåg såsom de tidigare att göra vetenskap av de rön den s. k. spiritismen önskat förklara med »andar»; eller dem man modernare betraktat som utflöden av en postulerad »nervkraft». En interview med professor *Arvid Grotenfelt*, som bevistade kongressen (Allas Krönika 43), och en diskussion med doktor *Poul Bjerre*, som tidigare än de flesta sökt naturvetenskapligt förklara också parafysiska rön (*Fallet Karin* 1905), har lockat oss att studera några av de nyaste utläggningarna om den »psykiska forskningens» seanser kring mediers prestationer. Så *Grubers Parapsychologische Erkenntnisse* (1925), *Dingvalls How to go to a medium* (1927) och *Dicksonns Médioms, Fakirs et prestidigitateurs* (1927).

Vi inskränka oss i det följande till den s. k. parafysiken. Till skillnad från telepati och andra s. k. parapsykiska företeelser, vilka tydas såsom en fjärrverkan mellan människors själsliv, sysslar parafysiken med sällsamheter i yttervärlden, vilka tyckas strida mot fysikens läror. Föremål byta plats, utan att man sett någon vidröra dem — det kallas telekinesi. Föremål höja sig från golvet eller lyftas upp från ett bord — det kallas levitation. Ändå mer häpnadsväckande än dessa små spökerier äro de förmenta materialisationer av något slags själslivets »andefluidum», som icke allenast blir synligt som s. k. emanation, utan också ibland påtagligt en stund, visserligen endast i halvdager; det kallas då teleplasma eller

ideoplasma. — Jämförda med dessa vidunderligheter äro de klassiska borddanserna rätt egentligt en barnlek. Vid dem kan man enligt Grotenfelt knappast fästa något avseende, då mediet ju vidrör bordet. Däremot höra till parafysiken de ljud, som tolkats som »andars» knackning, och likaså de vanliga ljusfenomen, som uppträda vid seanserna; för så vitt man betraktar dem som verkliga, alltså som fysikaliska ljudvågor eller elektromagnetiska svängningar, och icke förklarar bort dem som masshallucinationer.

Låt oss som illustration till huru det tillgår vid vetenskapliga seanser taga del av ett dokument från metapsykiska institutet i Paris; och av huru en fackman i taskspeleri polemiserade med de forskare, dem mediet lyckats föra bakom ljuset. Dokumentet, som ingick i tidningen *Le Matin* den 7 juni 1923, var undertecknat av allmänt kända och ansedda personer. Så av Ch. Richet, medlem av Institut de France och medicinska akademien i Paris; av ett dussin andra läkare, bland dem akademiska lärare, av den kände Camille Flammarion, av tidningsmän och författare, av polismän och högre ämbetsmän. Inför den illustra församlingen hade mediet Jean Guzik, av polsk nationalitet, uppträtt vid ett antal seanser, om vilkas förlopp och resultat de 34 närvarande avgåvo följande förklaring:

»Efter att ha deltagit i en serie metapsykiska försök med mediet Jean Guzik dels i Institut Métapsychique International, dels hos någon av oss, tro vi oss böra sammanfatta våra intryck såsom följer:

Kontrollen.

1) Kontrollen av mediet. Mediet har kläts av i närvaro av åtminstone två bland oss, innan han trädde in i seanssalen; samt ikläts en pyjama utan ficka. Under seanserna höllos hans händer av de tvenne invid honom sittande, på så sätt att lillfingret på varje hans hand var lagt i krok med lillfingret på den invidsittande kontrollantens hand (märk väl, endast lillfingret). Vidare voro hans handlovar med ett kort band, icke längre än att det jämt och nått räckte till, sammankopplade med kontrollanternas. Banden voro sigillerade och omöjliga att undslippa; för att frigöra händerna skulle man nödgats avklippa banden. Banden omöjliggjorde sålunda en användning av händerna, även om mediets händer icke genom lillfingren fasthållits av kontrollanterna (jo, genom banden kring hand-

lovorna var en användning av händerna omöjliggjord, men icke av fingrarna). Kontrollanterna försäkrade, att deras kropp, särdeles deras ben och fötter stått i ständig och nära kontakt med mediets.

Vi kunde alla konstatera, att mediet under hela den tid seanserna varade förhöll sig fullkomligt passiv. När ett betydande fenomen inträffade iaktogs en rysning i hans kropp och hans händer; men han utförde aldrig en rörelse, ens av en ringa omfattning. Undantagsvis hände det tid efter annan, att han förde den ena eller andra kontrollantens hand bakåt (obs!), så långt som möjligt, för att tillåta kontrollanten att konstatera vissa längre fram beskrivna fenomen.

2) Kontrollen av de närvarande. Alla de närvarande höllo varandra i händerna och därtill voro deras handlovar sammankedjade med handbojor, så korta som möjligt.

3) Kontrollen av salen. Dörrarna voro låsta inifrån och sigillerade med påklustrade band, bärande en namnteckning av en av oss. Den öppna kaminens plåtdörr var nerfälld och med sigill fäst vid golvet. Några deltagare klistrade också fast fönstren.

I de rum, där seanserna försiggingo, funnos inga möbler eller väggfasta kontor, som kunnat dölja en möjlig medhjälpare. Den möjliga förekomsten av falluckor, gömda väggskåp och löndörrar är utesluten; och det på följande grunder:

a) Ett mycket utförligt utlåtande av diplomarkitekten M. Legros, 26 bis avenue Daumesnil, som grundligt undersökt institutets lokaler; här förklarar uttryckligt att väggar, golv och tak äro fullkomligt normala;

b) Golvet hade, före många seanser, helt betäckts med sågsån, varför öppnandet av en fallucka oundvikligen skulle uppdagats. Likaså fotsteg; men vi upptäckte inga spår av sådana.

c) Seanser med positivt resultat ägde rum hemma hos fyra bland oss (professor Richet, professor Cunes, doktor Bord, doktor Bour).

Under dessa villkor var den materiella kontrollen absolut; och kontrollen av Guzik, som var ytterst enkel, skänkte full tillfredsställelse.

Iakttagna fenomen.

Av de fenomen, som iakttagits, upprepades icke alla vid alla de seanser, som gävo positivt resultat; så förekommo icke varje gång märken i lera, icke heller ljusfenomen. Dessa sista åtföljdes av beröringsförmimmelser och samtidigt av artikulerade bullerljud.

Då dessa företeelser icke heller kunnat iakttagas av alla de närvarande, lämna vi dem åsido, i trots av deras betydelse; och skola vi nöja oss med att försäkra, att följande tvenne slag av företeelser förverkligats:

1) Förflyttningar, ibland i rätt stor utsträckning av olika föremål, utan någon beröring från mediets sida och för övrigt utom räckhåll för honom (ända till $1\frac{1}{2}$ meter).

För att skydda oss emot envar illusion och varje minnesfel hade dessa

föremåls plats omsorgsfullt utmärkts och mycket ofta hade de klistrats vid golvet eller vid det bord, på vilka de voro, med gummerat papper.

2) Beröringar, mycket ymniga och av mycket olika slag, såsom förmimelser på armarna, i ryggen, på huvudet av kontrollanterna (alltså endast av de invid mediet sittande!).

Emellanåt hände vid slutet av seanserna, att mediet, som ännu befann sig i trance, förde den ene och den andre kontrollantens händer uppåt och bakåt, så långt ifrån sig som möjligt. Härvid kände kontrollantens arm eller hand på ryggsidan upprepat kontakt med något materiellt.

Vi kunna denna gång icke ge noggrannare beskrivningar. Vi försäkra rätt och slätt vår övertygelse vara, att de fenomen, som uppnåts av Jean Guzik, icke kunna förklaras varken såsom illusioner eller hallucinationer, vare sig hos de enskilda eller kollektivt, eller såsom något som helst bedrägeri.»

Så följa de aktningvärda namnunderskrifterna.

Två dagar efter denna förklaring, publicerade *Le Matin* ett inkast av en trollkonstnär, som dolde sitt aristokratiska namn under titeln professor *Dicksonn*. Han undrade varför man vägrat honom tillträde till seanserna? Och än en gång ville han framhålla, att *alla* de medier han fått kontrollera, avslöjats som bedragare.

Svaret dröjde några dagar, men kom: *Dicksonn* hade visst icke nekats tillträde, tvärtom hade flere av under-tecknarna önskat villfara hans anhållan och inkalla honom. Men kort före de sista seanser som utfästs, hade mediet plötsligt insjuknat och nödgats avresa hem. Till hösten skulle han återvända. Om någon då lyckades uppvisa, att genmälararen blivit bedragen, utfäste han 500 francs till ett läkarnes laboratorium.

Dicksonn var ej sen att svara, att mediets flykt omintetgjort den prövning han för sin del avsett. — Då ingrep en sällskapets förtroendeman, den kände metapsykologen doktor *Geley*, med en utmaning, som ingick i samma tidning. Det internationella metapsykiska institutet stod som en man för försöken och uppfordrade *Dicksonn* eller vem det vara må att under samma kontrollvillkor framkalla samma fenomen. Institutet erbjöd 10,000 francs, om *Dicksonn* ville riskera samma insats; lyckades han, så vann han summan; om icke, så ginge hans insats till det nyssnämnda labora-

toriet. En gammal juridisk regel lydde, att det ålåg den som anklagade, att prestera giltigt bevis; nu var det Dicksonn, som anklagade, nu erbjöds honom ett tillfälle att bevisa det han påstod. Må han våga försöket.

Dicksonn blev ej svaret skyldig. Han menade icke utan skäl att utmaningen var en reträtt. Ty institutet begärde annat än det han förbundit sig att utföra. Vad man önskade innebar detsamma som det vore att säga åt en målare: »en tavla, som finnes i det och det museet, framställer det och det. Jag bjuder er 10,000 francs, om ni lyckas kopiera tavlan, ehuru ni icke sett den, stödande er uteslutande på andras beskrivningar.» — Han, Dicksonn, hade icke erbjudit sig att eftergöra mediets konststycken, dem han icke fått taga i ögonsikte; men väl att, om han fick närvara, beslå varje medium med taskspeleri — för händelse under den extra kontroll, som han skulle önskat anbringa, spökerier alls hade framträtt. Men gjorde man honom äran av en inbjudan om hösten, så skulle han veta att avslöja mediet. Till dess stod han fast vid sin mening

- a) att *alla* medier begå underslev;
- b) att institutet blivit bedraget;
- c) att intet medium under hans uppsikt kunde lyckas med de angivna företeelserna utan att demaskeras.

När mediet Guzik kom tillbaka på hösten och prövades inför Sorbonneprofessorer, avgåvo dessa ett utlåtande som stämplade Guzik som charlatan.

Huru gå då dessa medier tillväga? *Dicksonn*, vars rätta namn är de Saint Genois de Grand Berceq, berättar i den anförda boken och i ett tidigare arbete »La Vérité sur le Spiritisme» (1917) om åtskilliga mediernas knep. De fuska på olika sätt: mest med att frigöra några fingrar eller den ena handen. Kontrollerar man mediets fötter, så drar mediet sin fot ur skon, vars läder är hårt och står av sig självt; och arbetar sedan med tårna. Också om foten stannar i skon, kan den gömma en skiva av stål, som knäpper, när mediet rör foten — så uppkomma mystiska knackningar: »andarna» svara ju merendels med ett antal knackningar för varje bokstav.

En liten leksak, som kallas cri-cri och består av en tunn metallskiva, som knäpper, när den böjes, är heller ej svår att gömma. För övrigt behövs det endast, att mediet bestrukt en nagel med harts och så trycker nageln mot bordet; den fastnar då helt lätt för varje gång, och när den åter lösgöres, verkar det i mörkret som en knäpp. Också buktaleri är beprövat som medel att framkalla mystiska ljud. Dicksonn säger sig känt några medier, som uppträtt på cirkus och varieté, icke minst med buktaleri, innan de slogo sig på »psykisk forskning». Att icke konsultera polisrapporter om mediers tidigare förehavanden är ett av denna forsknings vanligaste fel.

Ett medium, vars »andar» ej knackade, utan gävo sina svar med visselljud, hade hängt upp en visselpipa på långt avstånd ifrån sig i salen. Den omgavs med allsköns kontrollåtgärder, men den visslade likafullt av sig själv. Men det var alls ej pipan som visslade, utan en likadan pipa, som hängde i mediets byxben — och gav ljud, när mediet tryckte på en gummiboll med slang! — Ett enkelt sätt att hejda de »andar», som sätta bord i rörelse, vore att lägga glättat papper på bordet — då kommer det aldrig i rörelse. Papperet rör sig i stället: fingrarnas tryck eller skälkning få icke bordet att dansa, så länge papperet täcker det. Skulle bordet röra sig av sig självt, så borde icke papperet hindra det. — De ljusfenomen, som ofta presteras, härröra t. ex. från en marknadsleksak: ett rör på ett par centimeter, som innehåller en gummiballong, vilken doppats i fluorescerande vätska. Mediet har röret i munnen; blåser han upp ballongen, på vilken kanske ett ansikte målats, så tyckes det vara en andeuppenbarelse. Drar han åter in andan, så följer »anden» med.

Andra materialisationer frambringas lika svekligt. Det är ju mest från munnen den förmenta, lätt strålande andematerien röker ut på medierna. Om sådana materialisationsfenomen skriver professor *Grotenfelt* (Ajatus I): »På senare tider ha andarna icke längre haft för sed att uppenbara sig hel och hållna såsom människolika skepnader, utan materialisationerna ha tagit en annan form. De försiggå

numera mest på så sätt, att det är som om ångade ett dimmigt ämne fram ur mediets kropp; detta ämne iklär sig småningom klarare, bestämdare former, ofta av en människohand, en fot eller ett huvud, sällan av en hel skepnad.» »Detta s. k. ektoplasma försvinner emellertid i regeln om man starkt belyser det; det förefaller att stå och förbli i något slags förbindelse med mediets kropp — om man med våld berör det, så bringar det mediet smärta och hela ektoplasma-bildningen försvinner hastigt. För känslan förefaller denna ektoplasma-substans i regeln fuktig och levande; och den tyckes röra och forma sig spontant, av egen inre kraft.» »De bilder av personer, vilka härvid träda fram, ge direkt och såsom det tyckes mycket stark anledning att sluta, att mediet ändå fört med sig på förhand färdiga bilder, dem det, på något märkvärdigt sätt, lyckas göra synliga. Dessa bilder se nämligen ofta ut som vore de tryckta eller ritade på papper som varit hopvikta: man iakttar skrynklor och veck ännu när de framträda som uppenbarelser.»

Så långt Grotenfelt; och det som han anför borde ju varna tillräckligt. Men till yttermera visso må anföras vad professor *Karl Gruber*, en övertygad parapsykolog, har att säga om dessa materialisationsföreteelser. Han tror på en själs- eller livskraft som grund och upphov till materiella organ; och han utlägger som följer, huru »kraften» iklär sig substans. »På mediets kropp eller därinvid framträder en s. k. primordialsubstans, som antingen är gasformig — ibland lysande, ibland osynlig — eller är fast flytande: till en början formlös, degartad, en tovig, skummande, gråvit massa. Från denna primordialsubstans utveckla sig, än långsamt, än snabbare, mer eller mindre fullgångna materialisationsgestaltningar.» »Richet, Geley, Schrenck-Notzing o.a.», fortfar Gruber troskyldigt, »ha bevittnat huru den formlösa grundmassan inför deras ögon utbildat sig till en teleplastisk slutprodukt. Själv har jag hos mediet Willy sett, huru en lysande dimma formade sig till en hand.» »Uppgiften att undersöka, av vad en materialisationsbildning består, har framkallat ofta upprepade försök att uppfånga teleplasman

eller fasthålla färdiga teleplasmiska organ. Men försöken ha tills vidare egentligen alltid slagit fel, i det att alla dessa bildningar äro av utpräglad flyktig karaktär och upplösa sig, när man vill infånga dem.» »Vi få lov att foga oss i sakförhållandet, att vi tills vidare icke haft möjligheten att underkasta materialisationssubstansen en lugn och prövande analys, sådan vi kunna företaga den med delar av människor, djur och växter. Vi förbli därför hänvisade endast till hypoteser för att tyda dessa bildningars sammansättning.»

Det framgick redan att medier ertappats med andebilder på papper; i andra fall ha de haft med sig bilden, målad på svart siden i fosforescerande färg och rullad om ett par ståltrådar. Några medier spela »andens» roll själva; så Florence Cook och madame Espérance. Den beryktade miss Cook blåste upp en dyna på en soffa i mörkret; så bredde hon sin själ över kautschukdynan och man trodde hon låg där själv i trance: under tiden agerade hon »ande». »Apporter», som medier trolla fram, alltså t. ex. stenar, dukar, blommor och andra taskspelarsmåsaker, dem ha de uppenbarligen gömt på sig. Ett medium i Paris hade oturen, att en blomstjälk befanns omvirad med adressen på den firma, där »anden» hämtat frambringelsen. I en metodik för »psykisk forskning» (*How to go to a medium*) betygar *Eric J. Dingwall* — och författaren har varit förtroendemän i tvenne sällskap för sådan forskning (först Director of the Department of Physical Phenomena i American Society for Psychical Research; och sedan forskningsledare, Research Officer, i Society for Psychical Research i England): »Så långt min erfarenhet sträcker sig, har intet medium lyckats med apporter under noggranna kontrollvillkor.» Över huvud vore parafysikens fenomen »i enorm majoritet endast svek».

Emellertid har *Bjerre* uppställt en parafysisk teori, närmast för de s. k. andeknackningarna. Att den förmenta »anden» vore mediet självt i trance eller i ett sjukligt splittrat tillstånd, därom är *Bjerre* fast övertygad. I Fallet Karin var det uppenbart, att knackningarna härrörde från mediet självt. Men utan att hon visste, att de stammade från henne. Så

litet var hon inställd på att göra sig intressant, att hon spjarnade emot de sjukliga tillstånd, då ljuden uppenbarade sig. Hon tillskrev dessa ljud ett andeväsen, som hon kallade Piscator; det kunde endast frambringa ljud, icke t. ex. sätta föremål i rörelse, svarar hon under hypnos. »Det är», så tolkar Bjerre fenomenet, »ett nytt och egendomligt utbrott av de upproriska krafterna i hennes eget nervsystem hon iakttagert. Utbrottet fyller icke hennes själ med ofattbar ångest, skakar ej heller hennes muskler och lemmar — det bringar i stället luften i hennes närhet i en egendomlig dallring.» »Knackningarna betingas av en organisk process hos mediet, vilken på ett eller annat sätt påverkar alla inom hörhåll varande personer.»

Bjerre vill sålunda i fallet spåra varken svek eller smittande ljudhallucinationer; utan en organisk process hos mediet, vilken föranleder ljudvågor. Helt visst, han säger det eftertryckligt, erbjuder denna hans teori varken ett stöd för tron på »andar» eller på ett liv efter detta. Tvärtom, den endast inväxlade dessa parafysiska »under» på naturvetenskapligt spår. — Till *Gadelius'* ironiska anmärkning (Tro och övertro II), att »spöken i sitt sätt att uppträda äro ytterst konservativa och fortfara såsom i gångna århundraden med bultningar och kastfenomen», kunde *Bjerre* svara, att också andra patologiska företeelser uppträda i tämligen konstanta former. Och skulle hans förklaringsätt hålla, så bryter det udden också av den hälsning, som *Sam* i en krönika i Hufvudstadsbladet ställde till kongressen i Paris: »såvitt jag har mig bekant», skrev han, »egna sig andar eller spöken åt underbart barnsliga och meningslösa sysselsättningar. De skramla med kedjor, de imitera fotsteg i trappor och obebodda rum, de kasta ned kärll och andra föremål från de hyllor, där dessa oskyldiga ting stå . . . En mycket omtyckt deras sysselsättning är att slå i dörrar eller knacka på fönsterrutor. Och som man finner är allsammans lika enfaldigt. Här skulle den kongress, som nu sammanträtt i Paris, ingripa och rikta spökernas uppmärksamhet på nyttigare uppgifter.»

Också annat parafysiskt är *Bjerre* böjd att tolka såsom angetts. »Att nervkraft sprides utanför organismen är ej märkvärdigare än att värmen gör det — att den utstrålande nervkraften åstadkommer ett ljud är ej märkvärdigare än att värmen kommer termometern att stiga.» »Törhända ligger skillnaden endast däri, att huden är en bättre isolator för nervkraft än för värme — eller kanske förvånas vi endast därför, att vi ej äga lämpliga medel att under vanliga förhållanden påvisa den utströmmande nervkraften.»

Stor vikt fäster *Bjerre* vid att knackningarna hos Karin kunde hypnotiskt befallas fram — att de alltså lagbundet följa, när vissa betingelser föreligga. Det bevisade att de vore naturliga och avhängde av förlopp hos mediet. Visserligen hade de ej experimenterats ut, såsom han nu skulle önska det. Han hade t. ex. icke haft en fonograf. — Men, frågar man sig, skulle fonografen ojävaktigt bevisat, att ljudvågor frambragts av en utströmmande »nervkraft»? Även om den givit positivt utslag, så kunde de registrerade ljuden uppstått genom omedvetet buktaleri.

Huru illusoriskt förklaringsmetoden kan gestalta sig hos de troende, må belysas med en *Grubers* förklaring av telekinesin. Gruber håller nämligen före, att en materialisation av mediets sjäsliv i regeln går före och förorsakar också de s. k. telekinetiska fenomen, då föremål röra på sig någon meter runt om mediet. Vid mycket skarpa kontrollvillkor, då mediet placerats i en bur, som är av mörkt, men genomskinligt gastyg eller av silkespapper, har man, då föremål rört sig i närheten, varje gång observerat, att gastygets maskor varit utvidgade och silkespapperet genombrutet, i den riktning där föremålen rört sig: såsom om hade en elastisk bildning sträckt sig från mediet mot föremålen. Och det är Gruber naiv nog att tolka som hade en materialiserad lem vuxit ut från mediets kropp och satt föremålen i rörelse. En speldosa, t. ex., på ett avstånd från mediet av något över en meter, började plötsligt spela. Den kunde sättas i gång med att man tryckte på en knagg, som en smula stack ut från dosan. Gav man signalen »halt», så upphörde spelet

tvärt; ropade man åter »los», så begynte spelet ånyo. Det kunde upprepas efter behag — visserligen endast så länge som speldosan var uppdragen. Att draga upp spelet på nytt förmådde mediet icke. Gruber menar att mediet visst icke manipulerar, utan att hans »själskraft» utstrålar i en tillfällig materialisation, som sträcker sig fram till knaggen på dosan. Och ändå säger han själv, att han ofta, när han höll Willy's händer, kände små ryckningar i dessa händer, samtidigt med och sammanlöpande med knaggens rörelser till eller ifrån.

Icke ens det att blytjufotografier visat att föremål, som svävat i luften, tillika hänga samman med mediet, nämligen genom bildningar, som likna strålar eller trådar, icke ens det rubbar Grubers tro. Ty bildningarna i fråga äro honom en materialisation: han hänvisar till polacken Ochowicz' ett medium, vid namn Stanislaw Tomczyk, som lyftade eller satt i rörelse allsköns lättare föremål, såsom saxar, celluloidbollar, tändsticksaskar m. m.; fotografierna upptedde att trådliknande bildningar utgingo från mediets fingerspetsar och stötte till eller lyftade föremålen i fråga. Schrenck-Notzings efterprovning gav liknande resultat: Stanislawas trådar tycktes styva eller böjliga, alltefter de förelagda uppgifterna. Alltså anpassa sig dessa bildningar, tror Gruber; trådarna eller strålarna äro tillfälliga gripverktyg, *organ*, som själskraften skulle skapa. Aristoteles lära om *entelecheia*, om att själslivet formar kroppen; och neovitalismens läror om avsikter under livsföreteelserna åberopas som förklaringssteori. I materialisationerna hade man inför ögonen vad som vore livets urfenomen: det organiska livets upphov i en gestaltande *causa finalis*. — Att de på andlig väg tillkomna och hastigt försvinnande griporganen vittna om taskspeleri, men icke om ett urlivets ursprung, skulle väl kommit i dagen vid skarp och vaksam kontroll.

Men huru är det bevänt med kontrollen, t. ex. vid de materialisationer, för vilka Gruber redogör? »Erfarenheten har visat», säger han, »att dager verkar menligt på denna substansutstrålning; och det har lett till metoden att arbeta

vid rött ljus och bevara det svarta förhänge och det s. k. kabinet, som brukats vid de spiritistiska försöken — låt vara att denna anordning icke är outhärlig. Men också när mediet är placerat framför kabinet, visar det sig att utflödet liksom den vidare utvecklingen av den ljuskänsliga emanationen gärna äger rum bakom förhänget (!). Detta att emanationen gömmer sig in statu nascendi, i det första uppkomststadiet, beror kanske tillika på, att substansen också tyckes ömtålig för att man söker beröra den: mediet reagerar med en choc och företeelserna avbrytas vid oförmodade ingripanden. Ja, det vill synas, som om ett intensivt fixerande av primordials substansen från iakttagarnas sida skulle verka skadligt för substansens uppkomst (!!). Vidare har det visat sig, att intensiv belysning i regeln hastigt förstör den färdiga materialisationsprodukten.»

Icke mindre betecknande för experimentatorernas trosvilja äro vissa Crawfords erfarenheter vid levitationsförsök (anförda i tidskriften Psyke 1921). Hans medium lyckades vid svag röd belysning lyfta ett bord, som stod på ett noga bestämt avstånd. Mediet satt på en våg; när bordet råkade i svävande ökades mediets vikt — med c. 96 % av bordets. Men någon synlig förbindelse mellan mediet och bordet kunde man icke iakttaga. Därför antogs att en »psykisk arm» strålade ut och uppbar bordet. Och denna tro lät ej störa sig av, att den »psykiska» armen väl stötte till, men icke förmådde praktisera sig igenom ett metalltrådsnät mellan mediet och bordet. Icke heller genom säckväv trängde detta »psykiska», med mindre maskorna utvidgades till en blyertspennas diameter! Och armen »strålade» aldrig ut, om någon stod mellan mediet och bordet! Också uteblev levitationen, ifall lyktskenet reflekterades mot mediet i stället för mot salen.

Till och med *Bjerre* menar, att all kontroll borde anbringas med utomordentlig varsamhet. Ett alltför skeptiskt bemötande kunde strypa trancen i lindan. Och medvetenhetslägen av trancens typ uppnåddes med njuggan nöd vid dagsljus. — Men på detta sätt avstänges möjligheten för skarp och

fullständig övervakning; och den man likväl tillstodjer för att skaffa försöken bevisvärde, den befinnes vid efterprövning varit så litet effektiv, att kontrollen och därmed försöken vetenskapligt sakna beviskraft.

På kongressen senaste höst anmälde *Cazzamalli*, fysiologie professor i Milano, att han vore på väg att infånga elektromagnetiska tillståndsförändringar, dem han anser utgå från nervösa funktioner. Försök i samma riktning jämte teorier om en »nervstrålning» äro sedan länge på dagordningen. *Alrutz* har egnat dem årslånga forskningar (Till nervsystemets dynamik, 1913); en amerikansk geolog *Perret* menar sig bevisat oemotsägligt (se t. ex. *Ramus*, Huru medelåldern överlistas, 1927), att människokroppen utsänder en kraft av något slag, i stånd att framkalla rörelser — så bringar den en ljuslåga att böja sig och fladdra; eller vrider den runt små hjul, som snurra kring en nålspets. Men tänka vi oss att en avståndsverkan sådan som denna bekräftade sig, så skulle det återstå att visa, att dessa förmenta utstrålningar sätta luften i ljudande dallring, eller, såsom *Bjerre* dessutom håller före, ha makt att få glas att springa sönder; eller att flytta på föremål; eller, såsom *Gruber* vill, att förtäta sig till materie. Innan man presterat dessa bevis, lägga vi ej om vår naturförklaring. *Onus probandi* faller alltid på den, som bryter med de vanliga förklaringsätten. Och bevisen måste följa vetenskapens regler och godtagas av dess målsmän. »Vetenskapsakademin står öppen», skrev en gång fysikern *Babinet* i en polemik om levitationsfenomen; »vi vänta att någon infinner sig och med hjälp av så många medier han vill, men utan magneter eller kontakt, utan annat stöd än sin viljas, bär upp ett föremål, vilket han vill, som är tätare och tyngre än luften; och vi skola omedelbart utropa honom till världens förnämsta fysiker. Till dess så sker, förbli vi skeptiska.»
